

Inleiding

In mijn streven om op mijn manier te verlangen

Mei 1980

Ik zag de vissen voordat ik het woord hoorde. *Gevoelig.*

In mijn jonge jaren werd dat vaak door mijn vader gezegd, elke keer dat ik huilde. En dat gebeurde vaak: onvoorspelbaar en kennelijk beschamend. Ik was *te gevoelig om te leven*, zei hij, soms gevolgd door een felle mep. Ik was het tweede kind van mijn vader en zijn eerste dochter, die, anders dan mijn broer, genoot van de Aziatische heerlijkheden die in restaurants in Chinatown werden aangeboden.

Ik wil bij de vissen kijken, glom ik. Ik wees.

Mijn vader nam me bij de hand en nam me mee naar het enorme aquarium, midden in het restaurant, en hij vroeg een ober om met ons mee te gaan. Terwijl ik naar de caleidoscopische vissen met hun zwierige oranje staarten staarde, vergat ik al snel dat er iemand bij mijn vader en mij stond. Een paar tellen later werd ik uit mijn veelkleurige droom gehaald toen de ober, lang en stinkend naar rook, me op de schouder tikte. Voor het dramatische effect likte hij aan zijn pen en tikte hij met zijn door nicotine verkleurde vingers op het papier van zijn kleine notitieboekje. Beide mannen kwamen grinnikend dichterbij.

Ze neemt die ene die zich daar achterin verschuilt. Met veel knoflook, grijnsde mijn vader terwijl hij naar een van de vissen wees. Toen

barstte hij in lachen uit, wat aanzwol tot een gebrul.

Ik werd overmand door angst. Meende hij dit? Kreeg ik nu straf? Was mijn vergrijp – dat ik wilde kijken en me wilde laten betoveren door de vissen – reden voor hun wreedheid? Mijn kleine lichaam begon te trillen.

Ik sprak ze niet tegen met hun grapje. Ik was te bang. Mijn vaders boodschap was luid en duidelijk: mijn verlangen zou belachelijk worden gemaakt, áfgemaakt, tenzij het door hem werd bezeten, ‘toegestaan’ en bewaakt.

Indertijd was *verlangen* een geest achter in mijn keel. Ik durfde het niet hardop uit te spreken. Spreek ik het nu uit – woorden van bevrijding, liefde en groei – dan wil ik per se verlangen op mijn manier.

Misschien was mijn vaders nadruk op het woord *gevoelig* wel een geschenk. En ook al was ik het in mijn late puberteit en als twintiger een tijdje kwijt, uiteindelijk kwam het gelukkig weer terug. Veel later claimde ik het woord en maakte ik er mijn onderscheidende metgezel van. Ik erkende het en bewaarde het in mijn lichaam totdat ik doordrenkt was van de betekenis ervan. Nu besef ik dat het de beperking, het bezit en de schande van mijn verlangen als kind waren die me ertoe brachten te ontdekken hoezeer mijn verlangen ertoe deed.

Dit is de motor en de inspiratie achter de gesprekken in *Wat vrouwen willen*. De afgelopen vijftien jaar werkte ik als psychotherapeut, waarbij ik een behandelmethode heb gekozen waarin mijn passie voor het maatschappelijke leven en sociale gerechtigheid in mijn praktijkruimte haar rechtmatige plek heeft, naast werk en liefde. In die tijd had ik de belangrijke taak om te luisteren, te leren, te onderwijzen en te schrijven over psychotherapie, en mijn fascinatie voor wat vrouwen willen, stond in het middelpunt van mijn zoektocht.

Sigmund Freud zei ooit: ‘De grote vraag die nooit is beantwoord en die ik nog niet heb kunnen beantwoorden – ondanks mijn

dertig jaar onderzoek naar de vrouwelijke ziel – is: wat wil een vrouw?’

Indertijd was ik psychotherapeut in opleiding en Freuds verklaring bracht me in verwarring. Waarom de grondlegger van de psychoanalyse – een genie, maar voor mij toch ook nog altijd even verbijsterend – deze fundamentele vraag niet kon beantwoorden, was me een raadsel. Misschien was psychoanalyse uiteindelijk helemaal niet wat ik me ervan had voorgesteld en hield het zich in plaats daarvan, net als Freud, bezig met het gedoe van speurwerk: levensverhalen van patiënten die in prachtige theorieën werden geperst. Wisten Freud en zijn humeurige Weense discipelen iets wat ik niet wist? Was de vraag, hoewel die voornamelijk was gericht op vrouwen uit het victoriaanse tijdperk, nog altijd een raadsel? Staan we nog altijd perplex door de ramen die worden geopend in het onderzoek naar het verlangen van vrouwen?

Sinds ik hoorde van Freuds verwarring, heb ik andere ramen opengezwaaid: ramen naar nieuwe werelden, nieuwe theorieën en nieuwe interpretaties van psychotherapie, en elke patiënt brengt een eigen, unieke vorm, essentie en energie in. Misschien stond Freuds klassieke, afstandelijke benadering van analyse door de blik van zijn mannelijke, heteronormatieve en witte privilege hem niet toe om hun werelden binnen te gaan. Hoe kon dat ook? En luisterde hij eigenlijk wel? Misschien moet je lachen om die aanval, maar echt: wanneer we luisteren met oren die zijn afgestemd op ras, etniciteit, seksuele geaardheid, klasse en leeftijd, dan kunnen we vrouwen horen, en ook de manier waarop zij hun verlangen claimen.

Vrouwen zijn geen mysterie, evenmin als onze verlangens en behoeften. Maar aan onze verlangens zit wel iets complex. Wat ik beter wil begrijpen, is waarom we blijven ontkennen, liefdeloos, in een constante staat van verlangen.

In mijn klinische werk heb ik gezien dat de verboden verlangens van vrouwen gevoelens van schaamte, depressie, zelfbeschadiging,

emotionele uithongering en anorectische liefde herbergen. Dit zijn verlangens die je hart breken en je ook woest maken wanneer je daar als therapeut getuige van bent.

Willen is verbinding maken met jezelf en anderen. Willen geeft hoop, geeft groen licht aan verlangen en maakt ruimte voor herstel van duistere, harde tijden wanneer we gewaarschuwd worden: *je moet niets willen, dat is niet veilig*. Vraag je eens af wat er gebeurt als je ervoor kiest om te leven met een sterker creatief verlangen. Hoe zal dat voelen? Wat zal dat veranderen? Wat is er mogelijk? Vraag je dan af of het gevreesde verlangen in jezelf de moeite van het uitdagen waard is.

Wat vrouwen willen: een therapeut, haar patiënten en hun echte verhalen over verlangen, macht en liefde is een verzameling waargebeurde, intersectorale verhalen die de levens van vrouwen onderzoeken en de relatie die zij met verlangen hebben. Het opent ook voorzichtig een raam naar de intieme relatie tussen psychotherapeut en patiënt, die haar nut heeft bewezen als je de volgende keer dat jouw verlangen aanvoelt als een vreemd eiland merkt dat je even wacht, met een nieuw bewustzijn.

Wat vrouwen willen is een liefdesbrief aan zeven patiënten die ik niet bij naam kan noemen. Dit zijn ware verhalen, maar ik heb er veranderingen in aangebracht om de identiteiten van de eigenaars te beschermen. De dialoog heeft niet woord voor woord zo plaatsgevonden, maar de essentie geeft accuraat weer wat we samen hebben gedeeld. Elke patiënt heeft een eerste versie van haar verhaal gelezen en me toestemming gegeven voor publicatie. Ze hebben de anonimisering goedgekeurd en sommigen hadden inhoudelijke aanmerkingen waar ik naar heb geluisterd en die ik er in de meeste gevallen in heb verwerkt. Soms vonden mijn patiënten de anonimisering te sterk en te uitgebreid, en stimuleerden ze me een nauwkeuriger beschrijving in hun verhaal aan te brengen. De patiënt die ik Ruth heb genoemd, gaf zelf de titel voor haar hoofdstuk. Een andere patiënt vertelde dat zij het gevoel

had dat ze mij beter kende nadat ze haar verhaal had gelezen, en dat ze sindsdien meer risico's durfde te nemen in ons gezamenlijke werk. Eén patiënt voelde zich ongemakkelijk door de racistische aanvallen die ik als kind heb ervaren.

Ik heb urenlang gewerkt met de zeven vrouwen in dit boek en ik heb de selectie van patiënten gebaseerd op de kracht van hun verlangens, de herkenbaarheid van hun verhalen en de manier waarop hun redenen om in therapie te gaan diep in hun lichaam verankerd bleven. Eén verhaal – 'Liefde in de namiddag' – kijkt naar het betrekkelijk laat vinden van liefde, terwijl 'Mijn vader, de klootzak' de vraag stelt of 'vader-issues' nog altijd een plek verdienen in de moderne psychotherapie. In 'Witte ruis' gaan we in op het probleem van structureel racisme, dat grote behoefte heeft aan sociale psychotherapie.

Jarenlang werd psychotherapie overschaduwd door bedachtzame, goedbedoelde geheimzinnigheid. En hoewel ik de zorg begrijp en waardeer dat psychotherapie niet verkeerd moet worden vertegenwoordigd, vervormd of geïnterpreteerd, geloof ik dat archaische taboes het grotere, zeer gewaardeerde belang in de maatschappij als geheel niet langer dienen als het gaat om de groei en verandering die psychotherapie teweeg kan brengen.

Ik hoop dat *Wat vrouwen willen* gesprekken over vrouwen en verlangens aanwakkert en in gang zet. En ik geloof dat we het best leren met een open hart en door elkaar te respecteren en begrijpen. Ik ben me echter net zo bewust van de realiteit dat we niet altijd met die mate van openheid of vertrouwen naar therapie komen. Dat vergt tijd, zoals je kunt lezen en hopelijk ook voelen in 'Mijn lichaam, mijn regels'.

Dit zijn verhalen van moderne vrouwen in onze moderne tijd. De anonimisering gaat ver. Lezers die menen dat ze een van de zeven vrouwen herkennen, zullen zich waarschijnlijk vergissen – hoewel ik wel hoop dat je je verbonden voelt en iets herkent in een aantal van de universele worstelingen in deze verhalen. Ver-

kennen wat vrouwen willen is een doorlopend onderzoek voor ons allemaal. En een van de grote geschenken van het aangaan van deze gesprekken is dat ze de vraag ‘wat willen vrouwen eigenlijk?’ overstijgen en terechtkomen bij de premisse dát vrouwen willen. Punt.

Houd dat in gedachten wanneer je jezelf de tijd geeft om op jóúw manier te verlangen. Wees je bewust van de risico’s die met je wensen gepaard gaan en maak van willen je antwoord, niet je vraag. En vergeet niet om, wanneer je vrij genoeg bent om je volledige zelf te zijn, een andere vrouw bij de hand te nemen, die vast te houden, erin te knijpen en haar uit te nodigen met jou een vrij gesprek, een vriendschap, een leven aan te gaan. Via praten, luisteren en verbinden met elkaar zullen wij samen sterker worden, buiten het bereik van het patriarchaat.

Wat wil een vrouw?

Ernest Jones, *The Life and Work of Sigmund Freud* (1953)

In een voetnoot geeft Jones de originele Duitse tekst:

‘Was will das Weib?’

I'll tell you what I want, what I really, really want

So tell me what you want, what you really, really want

I wanna, (ha) I wanna, (ha) I wanna, (ha) I wanna, (ha)

I wanna really, really, really wanna zigazig ah

Spice Girls, ‘Wannabe’ (1996)

Moeders en andere minnaressen

De levendigheid van een zinderende lentedag gaat dwars door alles heen. Daar gaat ze, in een low waist jeans en een strakke top. De contouren van haar mond aangezet en ingevuld met lippenstift in de kleur ‘pruim’. Het bandje van haar zwarte beha is zichtbaar, maar dat weet Terri al. Ze laat het uitdagend van haar schouder glijden, heel nonchalant, heel terloops, een aanwijzing van haar zorgeloze, zelfverzekerde zelf.

Ze zwelgt in haar gevoel van verlangen en gaat naar de schaars verlichte bar. Rustig wacht ze op de barkeeper: *Jack Daniels, puur*, en ze slaat de amberkleurige vloeistof in één teug achterover.

Haar lange, verborgen benen zijn geschoren en ingesmeerd, maar het hete plekje ertussenin is gestript met wax omdat ze dat zachte plekje koestert. ‘Het’ verdient een wat zorgvuldigere ontharing, meer dan een snelle haal van een mes tijdens een haastige douche.

Eerder wist ze het niet zo goed – *jeans of een rokje?* – en ze ging voor het eerste, want vandaag voelt ze zich groot en opgewonden, en dat coole beetje androgynie versterkt dat nog eens. Op een andere avond had ze misschien een zijden jurk gekozen met suède enkellaarsjes, wellicht met naturel lippen. Maar die look had ze vorige week en vandaag voelde ze de drang, het verlangen naar iets stevigere, iets ruigere, meer een tomboy, minder een meisjesmeisje.

Haar verlovingsring heeft ze ook afgedaan: een peervormige diamant van drie karaat. Ze heeft hem in het kleine kristallen

schaaltje in de badkamer gelegd, naast de tandpasta en scheermesjes. Ze merkte weinig van het geboden schuldgevoel – dat zou later wel komen – en lachte in plaats daarvan haar spiegelbeeld toe. Ze keek hoe ze zelf teruglachte.

Terwijl ze tegen de bar leunt, ziet Terri een vrouw met lang, glanzend haar tot aan haar middel. Bruine, quasi-zedige schouder en mooie ogen. Ze praat met twee vriendinnen en alle drie drinken ze bier – blond bier uit een flesje. Terri ziet de open lach van de vrouw, die haar gitzwarte haar achter een oor vol oorbellen schuift, en ze staart precies lang genoeg zodat de vrouw ziet dat ze kijkt. Dan volgen de glimlachjes.

Vorige week bracht Terri's verlangen haar bij een andere vrouw met een strakke boblijn. De vrouw kwam naar haar toe om te zeggen hoezeer Terri haar deed denken aan *een jonge Demi Moore in A Few Good Men, maar dan met rood haar*. Terri had gestraald, zei *ik vind Demi Moore prachtig*, en sloeg haar begerige ogen neer. Een uur later dansten ze beiden in een club en dronken ze tequila-shotjes. Zoenen met limoen. Toen ze uiteindelijk samen in bed belandden, lachten ze, stoeiden ze en deden ze lekker gek. Terri genoot van de krioelende ledematen en hoe ontspannen haar lijf de volgende ochtend was. Maar dat gevoel werd doorbroken, weggenomen. Want Richard zou terugkomen van een weekeinde waarin hij het vrijgezellenfeest van een vriend had gevierd, en ze hadden afgesproken om samen te lunchen en trouwplannen door te nemen. Hun eigen trouwplannen.

Richard merkte dat ze afwezig naar de eieren – gebakken en gepocheerd – zat te staren en schreef dat toe aan lichte hysterie. Terri vond dat hij melodramatisch heen en weer ging tussen zelfgenoegzaam en competent zijn. Ze voelde iets van bevrediging toen ze met haar hand onder de tafel ging en die tussen haar benen schoof. Daar voelde ze de afgelopen nacht nog steeds, kloppend en onontkoombaar, als een shot in de arm. *Vertel eens wat je gisteravond hebt gedaan?* vroeg hij. *Niet veel bijzonders*, loog Terri. *Een borreltje*

na het werk, ik was rond tien thuis. Toen een glimlach. Een slokje versgeperst sap.

Terri voelt zich niet altijd prettig bij het gemak waarmee ze leugens vertelt. Die komen vooral wanneer Richard – achttien jaar ouder dan zij, vier jaar haar vriendje en twee jaar haar verloofde – de stad uit is voor zaken. Richard is vriendelijk en betrouwbaar. Van goede komaf en rijk. Ooit een waanzinnig stuk, met nauwelijks gekke fratsen waar zij van weet. Hij is ook fotograaf: commercieel, saai en ontevreden.

Terri houdt van Richard.

Om 7 uur 's ochtends komt Terri binnen voor haar sessie.

Ik ben slecht, gewoon hartstikke fout, zegt ze zelfs nog voordat ze in de buurt van de stoel is. *Vertel me alsjeblieft wat ik moet doen.*

Ik vraag haar om even rust te nemen, goed in en uit te ademen en te gaan zitten. *Wat is er gebeurd?*

Ze staart me aan vanonder haar rode kaarsrechte pony, haar bleke huid en afgematte ogen – een vergelding voor de avond ervoor. Haar wangen zijn ingevallen door stress. Het is vroeg en Terri zeult de avond tevoren mee als een verse wond, onontkoombaar en rauw.

Ik heb het weer gedaan, biecht ze op, met een stem die licht trilt. *Ik kan het niet helpen.*

Ik ben nu bijna twintig jaar psychotherapeut en heb gezien dat leugens in persoonlijke relaties riskant en zelfs gevaarlijk zijn, maar niet ongewoon. We zien een leugentje om bestwil misschien door de vingers omdat het gemakkelijker is of om geen gezichtsverlies te lijden, maar de meeste mensen voelen zich ongemakkelijk bij doelbewuste leugenaars. Leugens ontkrachten gevoelens en beschadigen levens. Ze klampen zich vast in de psyche en verscheuren het vangnet van vertrouwen dat tussen twee mensen is ontstaan. Een therapeut balanceert op een lastig koord wanneer hij leugens van patiënten observeert, maar de leugens die patiënten

zichzelf vertellen – met de bijbehorende ontkenning – maken dat koord nóg dunner. Dit is het soort leugens waardoor de patiënt van veel grotere hoogte kan vallen. En ik had het idee dat er gaten vielen in Terri's vangnet, dat het koord losliet. De val die ik voelde aankomen en waar ik bang voor was, was niet ver weg.

Terri vertelt over haar verlangen en hoe dat haar lijf gisteren doordrenkte, toen ze haar verlovingsring afschoof, zonder emotie of gehechtheid aan Richard – met wie ze over minder dan een halfjaar gaat trouwen. Ze vraagt zich hardop af waarom ze de afgelopen tijd als een blok is gevallen voor seks met een aantal volslagen vreemden – meer dan twee en minder dan zes – die ze in verschillende bars in de stad heeft opgepikt. Allemaal vrouwen. *Ik ben als de dood*, zegt ze. *Ik voel me zo claustrofobisch bij de gedachte aan trouwen.*

Ik leun naar voren in mijn stoel. *Hier hebben we het vorige week over gehad*, zeg ik, *over je angst voor wat volgens jou na verloop van tijd het onafwendbare lot van romantiek is. Je vertelde hoe ondeugend het voelde om liefde en verlangen te laten versmelten.*

Terri staart naar haar voeten. *Daar is niets aan veranderd*, fluistert ze.

Het is niet de eerste keer dat Terri's ontrouw zich in de sessie opdringt. Het wordt ongemakkelijk gewoon, bijna vertrouwd. Ik voel een golf van compassie in mijn hart voor de oprukkende angst die zich in haar ontvouwt.

Ze vertelt me over Richards lastminutevlucht, een fotoshoot voor een advertentiecampaagne – *gezichtscremes*. Hoe zij 's avonds in een bar was met een vrouw en twee vriendinnen, die rond elven weggingen en Terri met de vrouw achterlieten. Ze deelt hoe ze zinderde van leven en hoe de nacht ergens in Chelsea eindigde. Clare was zacht en verleidelijk. Haar tedere strelingen en gretige mond waren vol leven en heerlijk. Toen Terri vanochtend wegging, vroeg Clare of ze *een vriendin, een echtgenote* had? *Nee*, had Terri geantwoord. Voor een keer was ze blij dat ze de waarheid kon zeggen.

Clare zoende Terri vol op de mond en schreef haar telefoonnummer op de achterkant van een bruine papieren zak, waar Terri op weg naar mijn praktijk aan had geroken: die rook nog steeds heerlijk naar de marsepein in de amandelcroissant die ze eerder samen hadden gegeten. Over zes maanden zal Terri overwegen een pot vol pillen in te nemen en godzijdank haar duistere gedachte aan zelfmoord overleven. En ik vraag me af of ze zich dan dit moment van vreugde herinnert, haar verbinding met Clare, de geur en de smaak van kleverige amandelpasta. Clares mond op de hare. *Ik denk het*, zal Terri schouderophalend antwoorden, *maar eerlijk gezegd is die hele periode nogal wazig. Ik wou dat ik me kon vastklampen aan de klik die we hadden, maar die is op de een of andere manier verloren gegaan. Het verdwijnt.*

Nu veegt Terri over haar grote grijze ogen met de achterkant van haar hand. Haar ogen staan verdrietig en bang, zijn vochtig en vermoed: een rechtstreekse uitnodiging om op haar te reageren. Dat doe ik ook.

Wil je jezelf helpen? vraag ik.

Ja. Nee. Ze wendt haar blik af en tranen rollen uit haar ogen. *Ik ben zó fucked*, zegt ze.

De Regels. Werk nooit harder dan de patiënt. Een therapeut die overhaast ingrijpt, luistert niet. Toch kan ik me nauwelijks inhouden.

Fucked misschien, opper ik. *Maar niet hulpeloos.*

Ze leunt naar voren, geforceerd energiek en weloverwogen. *Ik houd van Richard*, brengt ze uit. *Maar ik wil hem niet. Ik verlang niet naar hem.*

Heb je hem ooit gewild, naar hem verlangd? vraag ik.

Ik denk het... in het begin. Toen het nieuw was. Je zou denken dat we geil op elkaar zouden zijn, omdat hij de hele tijd weg is. Maar het komt niet in de buurt. Hij voelt plotseling zo oud.

Terri kijkt me aan, stil, onderzoekend, terwijl ik nadenk over de afwezigheid van begeerte en een rekensommetje maak: oud plus

geen begeerte geeft grenzeloze seks met een hele hoop vrouwen, en waarschijnlijk een bruid die het bij het altaar laat afweten.

Ze hebben elkaar vier jaar geleden leren kennen in een kunstgalerie in West End. Een expositie van uitdagende portretten van mensen die plastische chirurgie hadden ondergaan. Terri staarde naar de gigantische monochrome afdrukken waarvoor een visooglen was gebruikt om onbeminde gezichten vast te leggen: huid met zwarte pennenstreken, bloeduitstorting en kleine, dunne littekens. Ze wilde de portretten dolgraag strelen met haar vingertoppen en wenste dat de geportretteerden de gelaatstrekken die ze bij de geboorte hadden meegekregen meer zouden accepteren. En toen ze de volgende ochtend voor een sessie kwam, had Terri zich afgevraagd welke boodschappen, -ismen en mogelijke wreedheden ze naar het hoofd geslingerd hadden gekregen.

Ze waren aan elkaar voorgesteld door de curator van de galerie, Joël. Hé, jullie kennen elkaar vast. Toch? Dit is Terri, ze werkt bij Blaze. Daar heb jij toch ook fotoshoots gedaan, Richard?

Richard had wel voor *Blaze* gewerkt, maar dat was lang geleden, lang voordat Terri daar producer werd voor een populaire reeks opnames met een verborgen camera. Terri en Richard hadden elkaar de hand geschud. Twee uur later stonden ze te neuken in het toilet. Richard had gegrijnsd, Terri's blouse losgetrokken en hun lichamen in een bijzondere houding gebracht waarbij hij haar kin in zijn hand droeg, als bescherming tegen de koude keramieken wasbak. Het ging veel te snel, vond Terri, terwijl ze haar lijf weer in de plooi bracht en haar blouse weer dichtknoopte. Naderhand liepen ze naar Chinatown en aten ze dumplings.

Terri was in de relatie gestapt in een vlaag van verlangen en enthousiasme, maar haar interesse nam al snel af. Ze noemde hen een *gezellig stel* en rolde met haar ogen. Weekeindjes weg legden het al snel af tegen tv-kijken met eten van de bezorgdienst, flessen goedkope wijn en een voetmassage. Flirterige telefoontjes

werden routineus, met maar heel af en toe een vleugje spanning. Ze hadden koosnaampjes: *Tezzi, Toet*. Terri miste de spanning, de hartstocht, de onvoorspelbaarheid. Dat wilde ze allemaal terug, zei ze. Maar doordat ze zich aangetrokken voelde tot vrouwen, vroeg ze zich ook af of ze dat met Richard zou willen. Ik vermoedde dat Terri seks gebruikte als balsem, als antidepressivum, een manier om haar leegte en verlies tijdelijk te vervangen door de opwinding van begeerd worden door andere vrouwen. Als Terri's zelfmedicatie een poging was om de werkelijkheid van gay zijn te verloochenen, hoelang zou ze die ontkenning dan kunnen volhouden, en tegen welke prijs? Ik begon een gevoel van urgentie te krijgen voor haar gecompromitteerde, tegenstrijdige leven.

Toen ze onlangs seks had gehad met Richard, had Terri haar toevlucht genomen tot fantasieën. Beelden van halfnaakte vrouwen – strijdlustig en teder – die doelloos over elkaar kropen. Om een orgasme te krijgen moest ze haar ogen sluiten en een beeld terughalen dat vaak eindigde met een vrouw die haar stevig vasthield. Die bekentenis maakte haar aan het huilen. Ze was ook gaan onderzoeken hoezeer wat zij in een minnares zocht voortkwam uit wat ze nodig had van haar moeder, een functionerende alcoholist. Die pijnlijke inzichten hadden haar uit balans gebracht en dreven haar in het wilde weg langs bars, op zoek naar vrouwen, op zoek naar antwoorden en op zoek naar liefde. Het soort liefde dat haar moeder haar niet kon en nog altijd niet kan geven.

Richard leek plotseling zo oud, herhaalt Terri nog eens. En ik vraag me af of ze het gevoel heeft dat mijn aandacht is afgedwaald. Dan heeft ze daar gelijk in. Momenten van bewuste afleiding en innerlijke reflectie door de therapeut wijzen er vaak wijselijk op dat een patiënt nooit alleen naar therapie komt. Ze komt de spreekkamer binnen met een blauwdruk van haar interpersoonlijke relaties: een wereld vol familieleden, vrienden, kennissen, vijanden en dierbaren uit verleden en heden.

Oud? zeg ik, terwijl ik aan Richard denk. *Vertel daar eens meer over?*

Hij voelt – ze wacht even – echt oud, afstandelijk. We willen niet hetzelfde. Het is alsof we op totaal verschillende eilanden wonen.

En waar is jouw eiland?

Daar, wijst ze. Op Lesbos? glimlacht ze dan. Terri staart uit het erkerraam waar ze naar heeft gewezen afwezig in de verte.

Ik wacht en voel dat Terri ruimte nodig heeft om te herinneren, te vergeten of misschien te dagdromen. Een moment om te reflecteren op de woorden die ze net heeft uitgesproken.

Waar ging je heen? vraag ik ten slotte.

Ik dacht gewoon aan Rebecca, Becks. Ze praat zacht. Dat weet je nog wel, toch?

Ja, je hebt het vaak over Rebecca gehad, antwoord ik. *Je stelde je jouw eiland voor en Rebecca kwam je achterna. Was dat wat er gebeurde, Terri?*

Ze knikt. Waarom kon ik het toen niet gewoon accepteren, toen ik Rebecca ontmoette? Waarom heeft het zo lang geduurd voordat ik toegaf dat ik liever het gezelschap en de aanrakingen van vrouwen heb?

Stilte.

Ik sta stil bij de momenten in de tien maanden dat we nu samenwerken waarop Terri heeft verteld over haar verlangen om geliefd, gezien en gewenst te worden door haar moeder. Het omkopen, de voorwaarden en de dreigementen van haar moeder in pogingen om haar de liefde en de aanraking van andere vrouwen te ontzeggen. Of die keren dat haar verraderlijke handen Terri in het gezicht sloegen. Wat komt er terecht van een vrouw wanneer zij niet geliefd wordt door haar moeder, wanneer haar verlangens om zeep worden geholpen of onzichtbaar worden gemaakt, wanneer haar wordt verteld dat haar leven niet goed is?

Nou... zeg ik, en ik wacht even voor het effect. *Er was een ingewikkeld probleem met je moeder.*

Dan kijken Terri en ik samen terug naar een herinnering.